

מראי מקומות- עבודה זרה ל"ה

גופא הוי תשובה לו, לא ה' הכוונה לומר דקרא זו אין שייך להשיב לו, אלא הקו' הוא משום שיש קראי שיותר מפורשים הם שצריכים להזהר בדברי סופרים טפי מדברי תורה. וע"ז השיב דמה דשאל לו על פסוק זו דוקא, היינו משום דגם מרישי' דקרא יש רמז לו שלא לבקש על טעם הגזירה.

(ד) **מפני שמעמידן אותו בעור קיבת נבלה- הק' תוס', מ"ש נבלה דנקט, הרי אפי' בשחוטטה יש לחוש, משום איסור בשר בחלב. ותי' דמדאורייתא לא יהי' חשש בשר בחלב, משום דהו"ל צונן בצונן, ולכן אע"פ דמעמידו, אינו אסור אלא מדרבנן (וע' בתוס' רי"ד ש"כ' דגדר האיסור דרבנן הוא דהוי כאילו נותן טעם העור בהחלב. עוד כ' התוס' רי"ד דכיון דאי"ז בב"ח דאורייתא, לכן אין איסור הנאה בזה, דרק לענין אכילה החמירו רבנן לאוסרו משום בשר בחלב, ולא לענין איסור הנאה). אולם ע' בריטב"א דהק' על זה, דהא שמענו דהמעמידו בעור הקיבות מרתיחו בתחלה ואח"כ מעמידו, וא"כ לכאור' הו"ל בב"ח דאורייתא. ולכן פ"י (בשם הר"י מיגש) דכיון דבבשר בחלב דרך בישול אסרה תורה, א"כ אפי' במעמיד אינו אסור אא"כ נותן בה טעם. משא"כ האיסור נבלה אסור אפי' שלא כדרך בישול, וא"כ כיון דמעמיד הוא, אסור אפי' בלי שום נתינת טעם.**

(ה) **מפני שמעמידן אותה בשרף הערלה- ע' בגלה"ש דציין לדברי הריטב"א בקידושין (לח.; ד"ה דתנן), דכ' שם דאף דספק ערלה בחו"ל מותר, מ"מ מכיון דאסור בארץ, ואסרו גבינתם מחמת כך בארץ, לא חלקו בגזרתם, ואסרו גבינת עכו"ם אפי' חוצה לארץ. ולכאור' יש להעיר, הרי לא גזרו בפירות גופייהו של חו"ל אטו של ארץ ישראל, וא"כ למה יאמרו לא פלוג לענין גבינה מפני שמעמידן אותה בפירות האילן, הרי בפירות עצמן לא גזרו בספק ערלה. ותי' בתוס' רעק"א (ערלה, פרק ג', אות י"ט) דהיינו משום שיש לחלק בין גבינה לפירות, דגבינה, שאין טעמו ידוע וניכר שהוא**

(א) **דהא מורייס לרבנן דלא אסרוהו בהנאה, מ"ט, לאו משום דליתי' לאיסורא בעיני- העיר הרש"ש, דהא יין ביין משמע לקמן (עד.) דלכ"ע אסור בהנאה, אע"פ דלכאור' אין היין של איסור בעין. וכ' דכיון דיין ביין הוא, והו"ל מין במינו, א"כ שפיר נקרא בעין, דהא לא נאבד טעמו, וכמו דאמרי' דמין במינו לא בטיל.**

(ב) **אמרי הכא כיון דאוקמי' קא מוקים, חשיב לי' כמאן דאיתי' לאיסורא' בעיני- ע' במרדכי (תתכ"ז) דהוכיח מכאן דאפי' היכא דהאיסור הוא מין בשאינו מינו והוי רק כל שהוא, מ"מ אינו בטל, משום דמעמיד הוא. וע' במגן אברהם (או"ח תמ"ב, ט') ש"כ' דדבר המעמיד אפי' באלף לא בטיל, והביא מהאיסור והיתר דס"ל דמדאורייתא דבר המעמיד בטל, ורק מדרבנן אינו בטל. אלא שהביא דמדכ' הטור דדבר המעמיד חשיב כמו בעיני', משמע דס"ל דאף מדאורייתא אינו בטל. וע"ע בביאור הגר"א שם דמבואר דאף אי"ז נקרא תערובת חמץ (היכא דהמעמיד הוי חמץ), מ"מ הרי הוא נחשב כמו דהחמץ הוא בעין ממש, ולכן אף למאן דס"ל דאינו חייב לבער תערובת חמץ, מודה כאן דצריך לבערו, משום דאי"ז נקרא תערובת חמץ, אלא הוי כמו שהחמץ בעין.**

(ג) **מאי כי טובים ידיך מיין, כי אתא ר' דימי וכו'- הק' המהרש"א, למאי דמסיק הגמ' דמרישי' דקרא קאמר לי', ישקני מנשיקות פיהו, א"כ למה באמת הק' לו מסיפ' דקרא, הו"ל למימר לי' מרישי' דקרא. ועוד, למאי דמסיק בגמ' פירושא דהאי קרא, דערבים עלי דברי דודיך, דהיינו דברי סופרים, יותר מיינה ועיקרה של תורה, א"כ שפיר השיב לו מהאי קרא גופא דיש להחזיק בגזירה זו דגבינה טפי מיינה ועיקר התורה, ולמה הצריך הגמ' לבאר דכוונתו היתה לרמז לו מרישי' דקרא. וכ' דמה דאמרי' דהשיאו לדבר אחר, היינו דלא אמר לו טעם של גזירה זו דגבינה, אע"פ דגם מקרא זו גופא הוי תשובה לו. ודאמרי' מאי שנא מהאי קרא דשיילי', אע"פ דקרא זו**

הפת. והביא מיש מי שפירש דמכלל דאיכא מאן דסבך דשרויה ב"ד, אבל באמת טעו, ואין שום מתיר. ולפי זה לא יהי' שום היתר לפת עכו"ם, וכי' שכן סובר הרמ"ה. אולם כי' הריטב"א שאי"ז דרך הגאונים ולא דרך תוס', דכולם היתירו פת פלטר של גוים. וכי' דנראה דבאמת כבר בזמן האמוראים היו נוהגין היתר בפת פלטר של גוים, וע"ז אמרי' דמה שהעולם נוהגין היתר בזה, היינו משום דהאחרונים היתירו מפני חיי נפש, ותלו ההיתר במה שהיו סבורים העם בדעת רבי, ואף דטעות הי', לית לן בה, דהא הוי גזירה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, וממילא היתירו, ורק דסמכו עצמן על מה שאמרו העולם בדעת רבי. וכן משמע דר' יהודה נשיאה הי' רוצה להתירה, אם לא דע"י כן יהי' נקרא "שריא".

(ט) **משום חתנות** - העיר הרמב"ן, הא לכאן מדקאמרי' דהגוי הביא לרבי פת פורני, משמע דהגוי אפאה לשה ועירבה, ואעפ"כ לא אסרה אלא משום חתנות, ולא משום גיעולי נכרים. וכי' דזהו משום דאפי' אם לשה בחמין, מ"מ הרי נותן טעם לפגם הוא, דלא חיישינן שהי' הכלי בן יומו.

(י) **ור' יוחנן אמר, אפי' למ"ד פלטר עובד כוכבים, ה"מ בשדה וכו' - ע' בר"ן (יד).** בדפי הרי"ף) שכ' דיש דס"ל דר' יוחנן בעי תרתי כדי להתיר, שיהא בשדה וגם בדליכא פלטר ישראל. וגם שייך לומר לקולא, דאו בשדה או היכא דליכא פלטר ישראל מותר. והביא שדעת הרמב"ם הוא דהני לישני פליגי אם תלוי בשדה ובעיר, או אם תלוי באם יש פלטר ישראל או לא, ופסק כלשון ראשון ופסק לקולא, דהיינו דהיכא דליכא פלטר ישראל מותר אפי' בעיר. וע"ע ברא"ה בבדק הבית (ג', ז', צב:), דכ' דבשדה מותר ואפי' של בעלי בתים. וכי' דאפי' ליקח פת של בעלי בתים בעיר במקום שיש פלטר ישראל ולאכלו בשדה מותר, אלא דדבר מכווער לת"ח, וכמו דאי' בהמשך הגמ' בענין איבו.

(יא) **פלטר עובד כוכבים - כי' הרשב"א** (תורת הבית, בית ג' שער שביעי, צב:) "וטעמא דפלטר דשרי, דכיון דעשוי למכור לכל, אין

מפירות, כשיאכלו גבינת עכו"ם בחו"ל יאכלו ג"כ באר"י, ולא ידעו שיש בו חשש ערלה, אבל בפירות עצמן אין לחוש כ"כ, דידעי אינשי דבפירות יש לחוש לערלה טפי בא"י מבחו"ל.

(ו) **למה ת"ח דומה לצלוחית של פלייטון, וכו' -** העיר המהרש"א, הרי לכאן הת"ח דומה טפי להשמן בתוך הצלוחית, ולא להצלוחית עצמו, ולמה נקט הגמ' לשון דמשמע דדומה לצלוחית. וכי' דדומה גוף הת"ח להצלוחית, והשכל שבו, שהוא כח הנשמה, לשמן הטוב הדולק בו. וקאמר הגמ' שלא יחשוב הת"ח להחזיק תורתו לעצמו, ושתהא רק הוא נקרא ת"ח ולא אחרים, דאדרבה, אומרים לו קח המשל מהצלוחית של פלייטון, כשהוא מריק שמנו לכלי אחר אף הוא ריחו נודף, שהצלוחית גופא נתבשם בשמן שהי' בו כבר, אבל אם אינו מריק שמנו, נשאר הוא מכוסה, ואין ריחו של צלוחית נודף. כך ת"ח, אם הוא מריק תורתו ומלמדה לאחרים, ריחו נודף, ומוסיף בחכמה, וכשהוא מכסה תורתו ומחזיק תורתו לעצמו, ואין מוסיף בחכמה.

(ז) **ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין... והפת והשמן... והשלקות - פרש"י** דהיינו כל דבר שבישלו עכו"ם, וכי' דהיינו משום חתנות. והק' הר"ן (יג: בדפי הרי"ף), אם איסור שלקות הוא משום חתנות כמו פת ושמן, א"כ למה חילקן התנא לשני בבות. ותי' דשני גזירות היו, תלמידי שמאי והלל גזרו על פתן ושמנן משום יינן, שמן משום שהוא משקה כמוהו, ופת משום דשכיחא מילתא דאכיל איניש פת ושותה יין, אבל בישול לא גזרו אז. ושוב אתו ב"ד של אחריהם וגזרו גם על כל בישולי עכו"ם. אולם ע' בתוס' לקמן (לז: ד"ה והשלקות), דכ' דכיון דהגמ' צידד דאיסור שלקות מדאורייתא הוא, א"כ שמא גזירה קדומה היא, ולא גזרו עליה עם פת [נאוולי על דרך זה ג"כ יש ליישב קו' הר"ן דלמה חילקן התנא, אלא דלפי זה יש לעי' למה נקטן התנא שלא כדרך גזירתן, וצ"ע].

(ח) **מכלל דאיכא מאן דשרי, אין, דכי אתא ר' דימי וכו' - תמה הריטב"א,** היכי מוכח מהנך עובדי דאיכא מאן דשרי, שהרי אין כאן אלא מה שהעם טועים וסבורים בדברי רבי, והרי צווח הש"ס ואומר ולא היא, לא התיר רבי את

בלקחתו קירוב הדעת כ"כ, אבל בבעל הבית
יש בו קירוב הדעת, ואיכא למיגזר ב' טפי
משום חתנות".

(יב) פלטר עובר כוכבים- כ' הרשב"א (תורת
הבית ג', ז', צב:) דמי שיש בידו פת או שיש
פלטר ישראל, ויש פלטר עו"ג עושה פת יפה
ממנו, או ממין אחר שאין בידו של פלטר
ישראל, מותר לקנות מפלטר עו"ג, דכיון
שהותרה לגמרי, הותרה כל היכא דליכא
פלטר ישראל כמוהו, דזהו כמו שפת דחוקה
לו.

(יג) איבו הוה מנכית ואכיל פת אבי מצרי, וכו'-
הבאנו לעיל מש"כ הרא"ה בבדק הבית דאף
דבעצם הי' מותר לו לעשות כן, כיון שהי'
בשדה, מ"מ מכוער הדבר לת"ח לעשות כן.
וכ' הר"ן (יד: בדפי הרי"ף) דשמעי' מהכא
דאין מלקין ואין משמתין לעובר על האיסור
של פת עכו"ם, אבל מ"מ מוכיחין אותו, ואין
אומר דבר מפיו בבית המדרש, והיינו דאיבו.